

череп свого улюбленого коня, князь гине від укусу гадюки. Можемо передбачити, що цю легенду знає далеко не кожен реципієнт. Перекладач вдається до гіпо-гіперонімічного способу перекладу, замінюючи денотат «гадюка» на «отруйна гадюка», що одночасно містить у собі пояснювальний елемент. Сема «отруйна» реалізує розкриття натяку автора щодо можливої небезпеки (укр.: «... *ніби досі не бачила дороги й боялася сніткнутись об череп з гадюками*») (Ю. Андрухович «Перверзія») – нім.: «... *als sähe sie den Weg immer noch nicht und fürchte, auf einen Schädel mit Giftschlangen zu treten*»). Додатковий коментар про князя Олега міг би бути цікавим для реципієнта.

Введення атрибуції «як сказав поет» полегшує реципієнтові розпізнання цитати, інші ж нерідко потребують пояснення. Незважаючи на те, що ряд поетичних вкраплень супроводжуються коментарем (*Schewtschenko-Persiflage*, «*Herbsthunde der Karpaten*», *agrammatisches Fragezeichen*), у переважній більшості він відсутній (наприклад, «*У всякого своя доля*» – «*Jeder muß sein Schicksal tragen*»).

Донесення закодованої автором інформації як текстового елемента містить комунікативну функцію і є носієм загальної авторської концепції, що повинна бути доведена до реципієнта. Важливим елементом подачі інформації є композиційність та манера викладу, яка не повинна бути втрачена у перекладі. Втрата манери викладу та задуманої автором впорядкованості тексту, накладеного на поетичну матрицю, може призвести до невпізнаності поетичного вкраплення.

Усічене поетичне вкраплення із відомої для українського читача поезії В. Сосюри «Так ніхто не кохав. Через тисячі літ...», присвяченої Вірі Берзінній, було, мабуть, не впізнане перекладачем. Воно калькується без жодного натяку на поетичне вкраплення. Перевага надається образно-емоційній функції та семантичному відтворенню тексту зі збереженням основних лексичних центрів та лінійним розширенням тексту (введення лексичної одиниці *letzten*). Однак між українським та німецьким текстом з'являється можливо чи не випадкова рима літ – *geliebt*. Подібне в перекладі зустрічається вкрай рідко і призводить до обігрування звукової форми. Проте втрата поетичного вкраплення дещо ослаблює текст (пор.: укр.: «... *адже ніхто й ніколи не кохав з такою завзятою і мужньою безнадійністю, як він, Перфецький, так ніхто не кохав, через тисячу літ*») (Ю. Андрухович «Перверзія») – нім.: «... *den niemals hatte jemand mit solcher Leidenschaft und mutiger Hoffnungslosigkeit geliebt wie er, Perfezki, noch nie hatte in den letzten tausend Jahren jemand so geliebt*»).

Шедври світової класики не складають для перекладача особливих труднощів. Наприклад, при відтворенні відомої цитати з «Гамлета» (переклад з англійської Ю. Андруховича) «*Ophelia, za mene pomolusya!*» (Ю. Андрухович «Дванадцять обручів») – «*Ophelia -Nymphe, schliess in dein Gebet all meine Sünden ein!*», перекладач вдається до відомого німецькомовного перекладу «Гамлета», здійсненого А. В. фон Шлегелем. Наявність перекладу у мові-реципієнті полегшує роботу перекладача.

Збереження поетичної аксесуарності в ієрархії послідовностей авторського задуму – один із основних елементів, характерних для поетичних вкраплень, який не мав би загубитися при перекладі. Поетична аксесуарність – це ніщо інше, як оздоба тексту поетичними вкрапленнями. Поетичний метисаж як результат змішування поетичних фрагментів між собою або з іншими непоетичними лексичними одиницями (структурний рівень) та поетична аксесуарність як орнаментування тексту (якісний рівень) є важливими характеристиками поетичних вкраплень.

Отже, дотримання форми, ритмомелодики і поставлених акцентів, лексичної та значеннєвої відповідності, введення коментаря, застосування значеннєвих трансформацій тощо належать до основних завдань перекладача при відтворенні поетичного вкраплення. Який спосіб для відтворення вибере перекладач – це вже його прерогатива. Найважливіше і найважче це – зберегти поетичну впізнаваність.

Література:

1. Коломієць Л. Тенденції розвитку поетичного перекладу / Л. Коломієць // Вісник Сумського державного університету. Серія Філологічні науки. Том 1. – Суми: Вид-во Сумського державного університету, 2006. – С. 162–168.
2. Кондратьєва Г. Особенности перевода и семантики поэтических произведений // Г. Кондратьєва. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/fil200812/2008-26-06/016.Pdf>.
3. Осипов П. Переклад: ремесло чи мистецтво? (Літературний текст у міжкультурній комунікації) / П. Осипов // Наукові записки. – Вип. 116. – Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Кировоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – С. 85–88.
4. Ряпина Т. В. Лингво-семиотический анализ поэтического текста при переводе: на материале немецких и польских переводов И. Бродского. Диссертация. Москва, 2008. Научная библиотека диссертаций и авторефератов/ Т.Ряпина. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dissercat.com/content/lingvo-semioticheskii-analiz-poeticheskogo-teksta-pri-perevode-na-materiale-nemetskikh-i-pol>.
5. Яковлева Т. Н. Немецкий и чувашский поэтические дискурсы: лингвосемантические и стилистические особенности перевода. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Чебоксары, 2010 / Т. Н. Яковлева – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://knu.znate.ru/docs/index-460319.html>.

УДК 81'25:808.2 В.Митрофанов

А. М. Тригуб,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

ВОЛОДИМИР МИТРОФАНОВ: ДО КРИТИКИ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

У статті висвітлено головні принципи літературно-критичної діяльності В. Митрофанова, що спрямовані на метод критики взагалі та аргументацію в критичному виступі зокрема. Охарактеризовані методологічні проблеми та шкідливі формалістичні тенденції критичних зауважень щодо об'єктивної оцінки перекладних творів художньої літератури.

Ключові слова: В. Митрофанов, художній переклад, критика перекладу, вимоги до оцінки художнього перекладу, загальні принципи перекладацької критики, об'єктивність критики, ідеологічні схильності.

В статье изложены основные принципы литературно-критической деятельности В. Митрофанова, направленные на метод критики в общем и на аргументацию в критическом выступлении в частности. Охарактеризованы методологические проблемы и вредные формалистические тенденции критических замечаний относительно объективной оценки художественных переводов.

Ключевые слова: В. Митрофанов, художественный перевод, критика перевода, требования к оценке художественного перевода, общие принципы переводческой критики, объективность критики, идеологические склонности.

The article deals with the main principles of literary criticism by Volodymyr Mytrofanov that are directed at the method of criticism in general, and critical reasoning in particular. Methodological problems and harmful formalistic tendencies of critical remarks on objective assessment of literary translation are characterized.

Keywords: Volodymyr Mytrofanov, literary translation, translation criticism, qualifications for literary translation assessment, general principles of translation criticism, objectivity in criticism, ideological inclinations.

«Система декретування, заборон і обмежень, система адміністрування ніяк не може бути корисна для розвитку мовної культури»

Максим Рильський

Рівень критики явно відстав від того рівня розвитку українського художнього перекладу, що протягом 70-х років, за загальним визнанням, сягнув далеко вперед. Звісно, такі журнали як «Мовознавство», «Всесвіт», «Вітчизна», «Прапор», «Жовтень», «Радянське літературознавство», газети «Літературна Україна», «Друг читача» та інші, хоча й рідко, все ж публікували матеріали з критики перекладу, але про їх ефективність говорити не дуже випадало, оскільки навіть переклади, що отримували чимало аргументованих зауважень, спокійно собі перевидавали із тими ж вадами центрального видавництва. Звичайно, важливим позитивним заходом було створення при видавництві «Дніпро» громадського дорадчого органу – Ради художнього перекладу, до якої входили провідні мовознавці та письменники-перекладачі, а на засіданнях обговорювалася не лише готова продукція, але й головним чином окремі складні рукописи, що готувалися до видання.

Відзначаючи деяке поліпшення якості художніх перекладів, **метою даної статті** ми визначили аналіз неправильних, художньо не виправданих та ідейно шкідливих тенденцій, що розвинулися в критиці художнього перекладу протягом 70-х років, а також про деякі моменти взаємин між перекладачами й редакторами, з одного боку, та критикою – з іншого.

Рецензії та публікації деяких перекладачів приваблювали розважливостю міркувань, ґрунтовністю, намаганням щонайглибше проникнути у значення слова, виявити усі відтінки його семантики. Саме до такого перекладацького цеху майстрів слова належав і перекладач та літературознавець Володимир Іванович Митрофанов (1929-1998), якій свій хист і невтомне натхнення віддав благородній справі культурного обміну між народами, ознайомленню читачів із класичною спадщиною світової літератури й кращими творами сучасних прогресивних письменників зарубіжних країн.

У редакторських висновках, рецензіях, друкованих виступах та критичних зауваженнях, підказаних багаторічним редакторсько-перекладацьким досвідом, Володимир Митрофанов зазначав, що роль критика у перекладацькому житті надзвичайно важлива, бо він стає першим посередником між перекладачем і читачем, а тому головною його рисою має бути високий професіоналізм. Володимир Іванович наголошував, що виступаючи на сторінках преси, а надто з таких важливих питань, як питання літературної творчості, до якої давно вже зараховано й художній переклад, потрібно особливо ретельно зважувати кожне слово й кожне твердження. Так, у газеті «Вечірній Київ» вийшла стаття під сенсаційною назвою «Не на того воза сів» [2], присвячена художньому перекладу. В. Митрофанов наводить кілька взірцевих прикладів стилю цього друкованого слова: «переклад тесано тупою сокирою»; «перекладач втратив смак до рідного слова»; «у нього звітрилося почуття мови»; «атрофувався мовний слух»; «підмочене кривляння»; «профанація української мови»; «непролазний літературний брак»; «перекладач натхненно святкує бога формалізму» [5, с. 4] тощо. Більше того, В. Митрофанов зазначає, що усі ці, м'яко кажучи, закиди були зроблені на адресу не якогось там графомана, а члена СПУ, на той час автора добрих двох десятків перекладних книжок Леоніда Солонько (на переклад книги південноафриканського письменника Джеральда Гордона «Хай гине день...»). Володимир Іванович вважає, що критичний виступ такого роду – явище абсолютно позалітературне, і про нього, може, не варто б і згадувати, якби з ним часом віддалено не перегукувалися й інші виступи в пресі. Він додає, що мова йде, певна річ, не про подібність стилю, а про загальну тенденцію, оскільки деякі автори, хоч у меншій мірі й у тактовній формі, також схилилі до надто категоричних суджень, коли суб'єктивна думка видається за єдину можливу, за таку собі абсолют [5, с. 4].

Певна річ, з'являлися виступи (зокрема, на сторінках «Літературної України»), автори яких намагалися по-справжньому критично осмислити доробок перекладачів і порушували важливі проблеми перекладу на конкретному матеріалі. Водночас деякі з таких виступів мимоволі наводили на роздуми та викликали бажання посперечатися. Саме до зразків такої критики Володимир Митрофанов відносить статті мовознавців А. Коваль та С. Єрмоленко. З одного боку, він зазначає, що в обох авторок є чимало слухних зауважень, із якими важко, а часом просто неможливо не погодитися. Наприклад, С. Єрмоленко у статті «Хоч гірше – аби інше» [1] порушує питання стилістичної оцінки лексичних шарів, синтаксичних конструкцій, функціонально-стильових різновидів української мови та їх використання в перекладах. Авторка цілком справедливо вважає, що відчуття сучасності української мови, правдивості її звучання в художній літературі є головним принципом, яким має користуватися перекладач для того, щоб уникнути небажаної стилізації перекладу, як наприклад: «Якусь мить він дивився на мене **здуміло**»; «Серед піднятої куряви я **постеріг** її чорне блискуче волосся»; «Ось пара закоханих, що **недавно спізналися**» [1, с. 3]. С.Єрмоленко наголошує, що у мові деяких рецензованих перекладів помітне зусилля перекладачів якомога далі відійти від найчастіше вживаних літературних форм, використовуючи при цьому справді невдалі або й цілком хибні слововживання.

З іншого боку, в статті С. Єрмоленко розглядає одинадцять перекладів, що належать різним перекладачам, причому різним не тільки за прізвищами, а за рівнем майстерності, принциповими засадами та творчою манерою. Це, наприклад, прозові твори Івена Хантера «Шкільні джунглі» у перекладі з англійської В. Максимчука і Р. Доценка; Марчелло Вентурі «Додому» – з англійської А. Перепаді; Елію Вітторіні «Гарібальдійка» – з італійської І.Дзюбі; Макс Фріша «Штіллер» – з німецької Е. Поповича; Ернста Хемінгуей «За ким сумує дзвін» – з англійської М. Пінчевського та інші. В.Митрофанов зауважує, що авторка включила до реєстру критикованих ті книжки, на яких сумнозвісна тенденція до вживання штучності мовних засобів не позначилася суттєво, а лише ледь торкнулася їх, не зачепивши здорової реалістичної основи. Звичайно, це не означає, що ці книжки не потрібно було критикувати, але, на думку Володимира Івановича, характер критики мав бути не таким категоричним [5, с. 4]. Митрофанов-критик переконаний, що сумлінний перекладач повинен намагатися передати твори в усьому багатстві, в усій поліфонічності, і коли він у своєму творчому пошуку часом збивається, то це має стати предметом серйозної ділової розмови, а не побіжним закресленням його роботи серед інших праць. Але вердикт авторки суровий – «коли читаєш подібні фрази із вкрапленими діалектизмами або застарілими словами замість загально-вживаних назв звичних речей і дій, то виникає враження, ніби ті слова використовуються тільки задля протиставлення літературним, нормативним» [1, с. 3]. Звісно, брак професійних навичок чи прикра легковажність у підході критика до перекладу спричиняють такі випадки невідповідності об'єкту й критичної оцінки, як надмірна, несправедлива суворість

до твору. В.Митрофанов вважає, що навряд чи можна говорити про якийсь серйозний аналіз, оскільки у тому випадку, коли мова йде про метод критики взагалі, аргументація в критичному виступі має бути бездоганною.

Невдовзі в газеті «Літературна Україна» з'являється стаття мовознавця Алли Коваль «Інтерпретація мовної дійсності чи недогляд? (Перекладач-редактор-читач)» [4], в якій авторка порушує одну з найактуальніших проблем, із приводу якої точилися гострі суперечки серед перекладачів, видавців, а нерідко й читачів, – проблему добору лексики перекладного твору або «проблему адекватності мовних засобів перекладу засобам оригіналу» [4, с. 2]. Володимир Іванович зазначає, що розглядаючи конкретні випадки вживання так званих застарілих слів на матеріалі кількох виданих останнім часом перекладних книжок, А. Коваль наводить чимало слушних зауважень і справедливих міркувань. Так, навряд чи хтось стане заперечувати, що в наведених прикладах («Білого пальта з хутряним коміром і **закарвашиами** на рукавах навіть п'ятьма не може поглинути» [4, с. 2]; «вузькими **суточками** між автомобілем і парканом» [4, с. 2]; «**шикіра** на **борлаку** розтяглася, як у смаженої птиці» [4, с. 2]; «**Перевіши** стрілку дзвінка майже на п'ятку годину, **накручую будики до відпору й ставлю їх віддалік на підвіконня**» [4, с. 2]) із українського видання роману Кобо Абе «Спалена карта» молодий перекладач І. Дзюб «такі справді перебирає міри й збивається на манівці» [5, с. 4]. Певна річ, В. Митрофанов зауважує, що у тому випадку, коли перекладач не завжди свідомо зважував на ефект, який справить увесь текст на читача, то редактор мав перед очима український текст і не повинен був допустити, щоб «читач сприйняв його як таку собі травестію з Кобо Абе» [5, с. 4] (книжка «Спалена карта», перекладена І.Дзюбом, вийшла у «Молоді» 1969 р.).

Аналізуючи переклад роману Е. Колдуелла «Лампа горить цілу ніч» (цей твір Е. Колдуелла в перекладі В. Митрофанова видало видавництво «Радянський письменник») Володимир Іванович категорично не погоджується з аргументацією авторки стосовно оцінки функціональної відповідності мовних одиниць перекладу, тобто «оцінки того, наскільки точно, з погляду сучасного українського слововживання, добираються мовні засоби для відтворення характерів людей у типових для них функціональних проявах» [4, с. 2]. Так, «фальшивістю звучання перекладу» [4, с. 2] А. Коваль називає вживання у перекладі виразу «*дівка, що злиглася з французом*» [4, с. 2]. В. Митрофанов зазначає, що вираз і справді не вельми гарний з погляду естетики, якщо не брати до уваги конкретну мовну ситуацію (розлучена мати – брутальна, гранично обмежена жінка, в якій не лишилося нічого людського, – лає свою дочку). У тому випадку, якщо вираз перекладає на зразок «*дівчина, що водиться з французом*» [5, с. 4], то саме це якраз і був би той прикрий випадок, коли форма вступила б у суперечність із змістом. Більш того, слово «*парубок*» також викликає у А. Коваль асоціації, що зміщують план розповіді «років на 20-30 назад і переносять її (розповідь) з міста в село, орієнтуючись на українське слововживання» [4, с. 2]. Деякі редактори, керуючись цим же принципом, послідовно вилучали з перекладних творів слово «*поліцей*», бо воно, начебто, наштотує на думку про зрадників, що служили фашистським окупантам. У кожному такому випадку на перший план неминує виступає смаковий принцип, що його аж ніяк не назвеш науковим чи більш-менш надійним практично. В.Митрофанов цілком справедливо зауважує, що навряд чи варто отак довільно звужувати значення слів, а, отже, й сферу їх вживання, покладаючись на особисті вподобання та суто слухові асоціації [5, с. 4]. Звісно, такий метод критики А.Коваль не можна визнати плідним ані для оригінальної, ані для перекладної літератури, оскільки проklamований у статті принцип огляду на асоціації, що їх може викликати те чи інше слово, надто хиткий та непевний уже через свою суб'єктивність. Володимир Іванович наголошує на тому, що А. Коваль чи не вперше на сторінках преси зробила поважну спробу узагальнити й розв'язати деякі гострі питання перекладацької та редакторської практики, але, на жаль, подекуди припустилася суб'єктивних та недосить обґрунтованих висновків, збиваючись часом із дискусійного тону на такий собі «директивно-циркулярний» [5, с. 4], що безумовно протипоказаний живій, творчій справі, якою є художній переклад.

Більше того, В. Митрофанов акцентує увагу на тому, як трактує А.Коваль роль редактора перекладного твору. Коли в першій статті «Автор-редактор-читач» [3], відзначаючи взаємини письменника і редактора, вона ще визнає право автора на власні уподобання, то перекладач у світлі вимог другої статті «Перекладач-редактор-читач» [4] опиняється в куди не вигіднішому становищі, бо редактор має зібрати над ним майже необмежену владу, стати таким собі бар'єром між перекладачем і читачем. Безперечно, редакторська робота над оригінальними й перекладними творами багато чим різниться, і навряд чи потрібно це доводити. Але, на думку В. Митрофанова, узагальнювати, абсолютизувати функції редактора перекладної літератури саме у плані, що «редактор повинен точно знати» [4, с. 2], «редактор повинен пам'ятати» [4, с. 2], «редактор повинен подбати» [4, с. 2] аж ніяк не можна. Володимир Іванович переконаний, що в таких випадках потрібно зважати насамперед на кваліфікацію перекладача й на якість перекладу. Редакторів перекладного твору завжди слід побачити оригінальними очима перекладача, відчутти в кожному конкретному випадку його думки і лише тоді, якщо виникають ті чи інші об'єктивні сумніви або заперечення, погодити їх з перекладачем, полишивши метод грубого «оперативного» [5, с. 4] втручання у текст лише для перекладів некваліфікованих, автори яких просто неспроможні на щось більше. В.Митрофанов як критик перекладів наголошує, що поширювати такий спосіб на роботу з усіма перекладачами, як однозначно рекомендує А. Коваль, означає припуститися серйозної методологічної помилки.

Певна річ, всі, хто причетний до виходу у світ перекладної книжки, – перекладачі, рецензенти, редактори, коректори, – з особливим інтересом зустрічають кожний друкований виступ з питань художнього перекладу. Перекладознавча дискусія на сторінках «Літературної України» закликала до боротьби за чистоту мови, але дуже часто саме «об'єктивність» критики спричиняла конфлікт із перекладацькою мовною практикою. На думку Володимира Івановича, найістотнішою вадою, що є спільною для зазначених статей, є те, що розмова про художній переклад в них ведеться не у плані творчому, літературному, а у плані вузько мовознавчому (підкреслення наше – А.Т.), нормативному [5, с. 4]. Звідси виникають невиправдані звинувачення перекладачів та редакторів у «незнанні мови свого сучасника, невмінні побачити слово очима людини сьогоднішнього дня» [5, с. 4], а також у «безсмаку, а іноді й вульгарності (!) у доборі й поєднанні лексичних одиниць» [5, с. 4].

В. Митрофанов переконаний, що у свою чергу перекладач повинен керуватися принципом ретельного відбору мовних засобів, ні на мить не втрачаючи чуття міри й художнього смаку. У тому випадку, коли деяким перекладачам, а особливо молодим, такого чуття часом бракує, то їх потрібно критикувати, але критикувати конкретно, об'єктивно, без непотрібних узагальнень та постійних звинувачень. У своїх літературно-критичних зацікавленнях Митрофанов-критик фахово вдався до аналізу важливих тенденцій перекладацького процесу, але робив це тактовно та обґрунтовано, оскільки вважав, що проблеми художнього перекладу потребують спокійної, ділової, кваліфікованої розмови, і радив деяким мовознавцям уникати надмірної безапеляційності у своїх рекомендаціях. Багатьом рецензіям та друкованим виступам такої поміркованості й делікатності, на жаль, і зараз часом бракує. Подальші перспективи дослідження літературно-критичної діяльності В. Митрофанова вбачаємо у докладному аналізі рецензійної критики для системного аналізу критичних принципів, що тісно пов'язані з принципами перекладацькими.

Література:

1. Єрмоленко С. Хоч гірше – аби інше: художній переклад і мовна норма / С. Єрмоленко // Літературна Україна. – 1970. – 17 бер. – С. 3.
2. Карий В. Не на того воза сів. / В. Карий // Вечірній Київ. – 1969. – 28 серп. – С. 4.
3. Коваль А. Інтерпретація мовної дійсності чи недогляд?: 1. Автор – редактор – читач / А. Коваль // Літературна Україна. – 1969. – 5 груд. – С. 3.
4. Коваль А. Інтерпретація мовної дійсності чи недогляд?: 2. Перекладач – редактор – читач / А. Коваль // Літературна Україна. – 1969. – 23 груд. – С. 2.
5. Митрофанов В. За творчий пошук: Кілька слів до критики художнього перекладу / В. Митрофанов // Друг читача. – 1970. – 14 лип. – С. 4.
6. Рильський М. Давно назріле питання / М. Рильський // Літературна газета. – 1939. – 16 лип. – С. 3.

УДК 8.811.112.12

З. В. Чепурна, Г. Л. Лисенко,

Національний технічний університет України «КПІ», м. Київ

**ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ НІМЕЦЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ
ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

У статті розглядаються стилістичні особливості військово-технічного тексту, вплив структурних особливостей мови на процес та спосіб перекладу. Автори визначають роль та місце мовних трансформацій та буквального перекладу як проміжної ланки перекладацького процесу з метою досягнення найбільш коректної передачі інформації. Особливе місце в дослідженні відводиться багатокомпонентним термінам в німецькій мові та особливостям їхнього перекладу.

Ключові слова: стилістичні особливості, військово-технічний текст, структурні особливості, процес та спосіб перекладу, мовні трансформації, буквальный переклад, описовий переклад, багатокомпонентні терміни, контекст, еквівалент, перетворення, словоскладання, словосполучення, синтез.

В статье рассматриваются стилистические особенности военно-технического текста, влияние структурных особенностей языка на процесс и способ перевода. Авторы определяют роль и место языковых трансформаций и буквального перевода как промежуточного звена переводческого процесса с целью достижения наиболее корректной передачи информации. Особое место в исследовании отводится многокомпонентным терминам в немецком языке и особенностям их перевода.

Ключевые слова: стилистические особенности, военно-технический текст, структурные особенности, процесс и способ перевода, языковые трансформации, буквальный перевод, описательный перевод, многокомпонентные термины, контекст, эквивалент, словообразование, словосочетание, превращение, синтез.

The article considers the stylistic features of military-technical text and the impact of structural features of language on the process and method of translation. The authors describe the role and place of linguistic transformations and literal translation as medium of translation process in order to achieve more correct information transfer. A special place in the study is given to multi-component terms in German language and its translation features.

Key words: stylistic features, military-technical text, structural features, process and method of translation, linguistic transformations, literal translation, descriptive translation, multi-component terms, context, equivalent, transformation, word formation, word combination, synthesis.

Перекладач в процесі своєї діяльності стикається не лише з загальноживаною літературною мовою, а й з «підмовою», які вживає лише незначна частина конкретного мовленнєвого колективу. Взаємодія між загальною мовою і мовою спеціальною (науковою) постійно зростає; крім того, поширюються міжнародні зв'язки і, відповідно, виникає необхідність перекладу великого обсягу науково-технічної літератури, чим і пояснюється **актуальність** дослідження терміносистеми як каркасного словника мови спеціальностей, з'ясування питань загальної теорії термінології, особливостей утворення таких мовних одиниць як терміни та, що найголовніше для перекладача, особливостей їх перекладу. Крім того, тема перекладу військової техніки є досить недослідженою, та недостатньо опрацьованою.

Над цією проблемою **працювали** Г. М. Стелковський, Н. П. Ветлов, А. М. Филимонов, Е. Ф. Скороходько, Ю. В. Ванников, А. А. Васильченко та інші. Так, наприклад, Е. Ф. Скороходько визначає основні якості терміна, а саме: систематичність, точність, можливість подальшого само утворення та стислість.

У різних мовах системи понять не є ідентичними. Це у повній мірі стосується і системи військових понять. Наприклад, німецькому терміну *Überlagerungsempfänger* відповідає український термін *супергетеродинний приймач*. Проаналізувавши склад цих термінів, можна побачити, що в основі німецького терміну лежить поняття *Überlagerung* – *накладення*, в основі українського терміну – поняття *супергетеродину*. Як бачимо, незбіг понять створює певні труднощі при перекладі. При розбіжності понять двомовні словники не завжди можуть допомогти вибрати потрібний еквівалент перекладу. У таких випадках слід звертатися до одномовних словників типу тлумачних або ж енциклопедичних лексиконів, оскільки вони мають не варіанти значень слова, а розкривають всю повноту внутрішнього складу слова. Однак і в цьому випадку необхідно пам'ятати що значення слова завжди визначається мікроконтекстом, тобто ми приходимо до поняття «первинного смислу». Важливо при цьому відмітити, що вибір потрібного еквівалента (лексичного і граматичного) визначається не лише контекстом, але і певною сполучуваністю слів, яка в свою чергу залежить від мовної традиції. Саме тому перекладач часом обирає в якості еквівалента зовсім не ті значення, які містяться у двомовному словнику [2, с. 71].

Шлях до еквівалентного перекладу лежить через певні мовні трансформації, тобто, перетворення, яких у процесі перекладу знає як вихідний текст, так і його буквальный переклад. Бувальний переклад часто виступає як проміжний стан перекладу, як ступінь аналізу вихідного смислу, але вже на рівні мови перекладу. Наприклад: словосполучення *moderne Kriegsführung* буквально перекладається *сучасне ведення війни*. Стилістично цей буквальный переклад є незадовільним. Аналізуючи його, ми помічаємо, що *сучасне* цілком рівнозначне сполученню *в сучасних умовах*, тобто, здійснивши трансформацію еквівалентної заміни на рівні мови перекладу, ми маємо еквівалентний переклад всього словосполучення *ведення війни в сучасних умовах*. При цьому важливо відмітити, що від цього вихідний смисл перетворення не змінився. У ряді